

ЗМІСТ

ВЕЧОРИ НА ХУТОРІ БІЛЯ ДИКАНЬКИ

ЧАСТИНА ПЕРША

Передмова* 6

СОРОЧИНСЬКИЙ ЯРМАРОК 13

*Переклад А. Хуторяна**

ВЕЧІР НАПЕРЕДОДНІ ІВАНА КУПАЛА 49

*Переклад Івана Сенченка**

МАЙСЬКА НІЧ, або УТОПЛЕНА 71

Переклад Максима Рильського

ПРОПАЛА ГРАМОТА 109

*Переклад Степана Васильченка**

ЧАСТИНА ДРУГА

Передмова* 124

НІЧ ПРОТИ РІЗДВА 127

Переклад Максима Рильського

СТРАШНА ПОМСТА 185

*Переклад Івана Сенченка**

ІВАН ФЕДОРОВИЧ ШПОНЬКА та ЙОГО ТІТОНЬКА 237

Переклад Миколи Зерова

ЗАЧАРОВАНЕ МІСЦЕ 271

*Переклад Степана Васильченка**

* Зірочкою позначено переклади за редакцією Івана Малковича.

ЗМІСТ

МИРГОРОД*

ЧАСТИНА ПЕРША

СТАРОВІТСЬКІ ПОМІЩИКИ 283

*Переклад за редакцією Петра Панча**

ЧАСТИНА ДРУГА

ВІЙ 313

*Переклад Антіна Харченка
за редакцією Євгена Поповича*

ПОВІСТЬ ПРО ТЕ, ЯК ПОСВАРИВСЯ
ІВАН ІВАНОВИЧ з ІВАНОМ НИКИФОРОВИЧЕМ 363

Переклад Максима Рильського

ТАРАС БУЛЬБА 425

*Переклад Миколи Садовського
за редакцією Євгена Поповича та Івана Малковича*

*Василь Яременко. Гоголівський період
української літератури 580*

Основні дати життя і творчості
Миколи Гоголя 593

*Іван Малкович. Від редактора: декілька зауваг
щодо перекладу «Тараса Бульби» 599*

* У виданні «Миргорода» 1835 р. в «Частині першій» після «Старовітських поміщиків» надруковано першу редакцію «Тараса Бульби». У нашому виданні публікується друга редакція «Тараса Бульби» (1842).

ВЕЧОРИ
НА ХУТОРІ БІЛЯ
ДИКАЇЇКИ

*Повісті, видані пасічником
Рудим Паньком*

ЧАСТИНА
ПЕРША

Купити книгу на сайті kniga.biz.ua >>>

ПЕРЕДМОВА

«Це що за чудасія: *Вечори на хуторі біля Диканьки?* Що це за *вечори?* І шпурнув у світ якийсь пасічник! Слава Тобі Господи! Мало ще пообскубували гусей на пера та попереували ганчір'я на папір! Мало ще люду всякого звання й наброду перекаляло пальці в чорнилі! Взяла ж охота й пасічникові потягтися слідом за іншими! Справді, друкованого паперу розвелось стільки, що й не придумаєш швидко, що б таке загорнути в нього».

Чуло, чуло віще моє усі ці розмови ще за місяць! Тобто хочу сказати, що нашому братові, хуторянину, носа тільки виткнути зі своєї глушини на великий світ — матінко моя! — Це так само, як, трапляється, іноді зайдеш у покої великого пана: обступлять тебе всі та й почнуть морочити. Ще б і нічого, нехай би вже вище лакейство, — так ні, якийсь обідраний хлопчур, глянути — ланець, що порпається на задньому дворі, і той причспиться; та й почнуть з усіх боків ногами притупувати: «Куди, куди, чого? геть, дядьку, геть!». Я вам скажу... Та що там казати! Легше мені двічі на рік з'їздити до Миргорода, де от уже літ зо п'ять, як не бачив мене ні підсудок із земського суду, ні поважний ієрей, аніж показатися в той великий світ. А показався — то вже плач не плач, а давай одвіт!

У нас, люб'язні мої читальники, — не до гніву буде сказано (ви, може, й розсердитесь, що пасічник

балакає з вами запанібрата, наче з якимось сватом своїм або кумом), — у нас, на хуторах, ведеться здавна: тільки-но закінчаться роботи на полі, дядько залізе одпочивати на цілу зиму на піч, і наш брат приховає своїх бджіл у темний льох, коли ні журавлів у небі, ні груш на дереві більш не побачите; тоді, як тільки звечоріє, уже запевно десь наприкінці вулиці жевріє вогник, сміх і пісні чуються звіддала, бринькає бандура, а часом і скрипка, гомін, шум... Це в нас вечорпиці! Вони, як зволите бачити, схожі на ваші бали; тільки не можна сказати, щоб зовсім. На бали коли ви їдете, то саме за тим, щоб повихиляти ногами та попозіхати в кулак; а в нас збирається до одної хати гурма дівчат зовсім не для балу, з веретеном, з гребенями; спочатку немов і за діло візьмуться: веретена хурчуть, ллються пісні, і жодна не зведе й очей убік; та скоро нагрянуть у хату парубки зі скрипалем — здійметься крик, шарварок, підуть танці та заведуться такі фіглі, що й сказати не можна.

А найкраще, як зіб'ються всі тісною купою та почнуть загадок загадувати чи просто теревені правити. Боже ж ти мій! Чого тільки не розкажуть! Звідки старовини не одкопають! Якого жаху не наженуть! Та ніде, либонь, не розказувано було стільки побрехеньок, як на вечорах у пасічника Рудого Панька. За що мене миряни прозвали Рудим Паньком — їй-богу не допну. І волосся тепер у мене, здається, радше сиве, ніж руде. Та в нас, не звольте гніватись, такий уже звичай: як дадуть кому люди якесь прізвисько, то так на віки вічні й прилипне воно. Бувало, зберуться перед празником добрі люди в гості до пасічничкової хатини, посідають за стіл — і тоді прошу лише слухати. Та й то сказати, люди ж були зовсім не простого

десятка, не якісь дядьки хутірські. І, либонь, комусь і вищому за пасічника зробили б честь своїми одвідинами. От, наприклад, чи знаєте ви дяка диканської церкви Хому Григоровича? Ото голова! А які історії вмів розповідати! Дві з них знайдете у цій книжчині. Він ніколи не носив пайстрового халата, що його побачите ви на багатьох сільських дячках; але завітайте до нього і в будень, він завжди прийме вас у балахоні з тонкого сукна барви захололого картопляного киселю, за яке він платив у Полтаві мало чи не по шість карбованців за аршин. Од чобіт його у нас ніхто не скаже на цілому хуторі, щоб чути було запах дьогтю; адже кожен знає, що він мастив їх найкращим смальцем, якого, гадаю, хтось інший з радістю кинув би собі в кашу. Ніхто не скаже також, щоб він колинебудь утирав носа полою свого балахона, як це роблять інші люди його звання; а виймав з-за пазухи чепурно згорнену білу хусточку, вишивану по всій крайці червоними нитками, і, зробивши що слід, згортав її знову, як звичайно, у дванадцяту доло і ховав за пазуху. А один гість... Ну, той був уже такий панич, що хоч зараз у засідателі або в підкоморії виряджай. Було виставить перед собою пальця і, дивлячись на його кінчик, візьметься розказувати — вигадливо та хитро, як от з друкованих книжок! Іноді слухаєш, слухаєш та й пустишся в розмисли. Нічого, хоч убий, не допнеш. І звідки він слів таких набрався! Хома Григорович раз йому на це добряче носа притяв: розказав він йому, як один школяр, що вчився в якогось там дяка грамоти, приїхав до батька та зробився таким латинником, що забув навіть мову нашу. Всі слова звертає на ус: лопата в нього — лопатус, баба — бабус. Ото, трапилося раз, пішли вони

разом з батьком у поле. Латинник побачив граблі та й питає: «А як це, батьку, по-вашому зветься?» Та й наступив, роззявивши рота, ногою на зубці. Той не встиг ще й зібратися з відповіддю, як держак, розмахнувшись, піднявся та — лусь латинника по лобі. «Кляті граблиці! — закричав школяр, ухопившись рукою за лоба і підскачівши на аршин, — як же ж вони, чорти його батька, боляче б'ються!» То он воно як! Умить пригадав назву голубчик!

Така приказка не до шмиги припала хитромудрому оповідачеві. Не кажучи й слова, підвівся він, розставив ноги свої посеред кімнати, нахилив голову трохи наперед, засунув руку в задню кишеню горохового свого каптана, витяг круглу лаковану тютюнницю, цокнув пальцем по намальованій пиці якогось бурсурменського генерала і, захопивши чималу порцію табаки, розтертої з попелом та листям любистку, підніс її коромислом до носа і втягнув носом на льоту цілу купку, не торкнувшись навіть великого пальця. І все апі слова. А як поліз у другу кишеню і вийняв синю картату бавовняну хусточку, тоді лишень процідив про себе ледве чи не прислів'я: «Не розкидайте перла перед свиньми». «Бути ж тепер сварці», — подумав я, зауваживши, що пальці Хоми Григоровича так і тупляться дати дулю. На щастя, стара моя здогадалася поставити на стіл гарячий книш з маслом. Усі взялися за діло. Рука Хоми Григоровича замість того, щоб показати дулю, простяглася до книша, і, як звичайно водиться, почали вихвалити удатну господиню. А то ж був у нас ще один оповідач; але той (не варто б на ніч про нього й згадувати) такі викопував страшні історії, аж волосся ходило по голові. Я зумисне й не давав їх сюди: ще налякаєш добрих людей так, що пасічника,